

La píndola, la “*Humanae Vitae*” i els seus ròssecs

written by Lluís Busquets | 22 de setembre de 2018

El passat dia de sant Jaume va fer cinquanta anys de la promulgació de l'encíclica *Humanae vitae* pel papa Pau VI. Parlem-ne. Ja ho vaig fer en el meu llibre *Carta al Papa d'un creient crític* (Ara Llibres, 2010). Més o menys hi deia el que ara repetiré. L'agost de 1960 arribava a les farmàcies dels EUA una píndola anticonceptiva que canviaria la vida de milions de dones (i d'homes): *Enovid*. Contenia noretinodrel, una hormona sintètica semblant a la progesterona, cosa que permetia separar el sexe de la concepció. La ciència, que abans no havia tingut gens d'interès a investigar el control de la fertilitat de la dona (el preservatiu masculí comercial data del segle XVI mentre que el primer diafragma femení és molt més tardà, de 1838), per fi s'havia abocat a fer-ho. A Europa també s'investigava en la mateixa direcció feia temps i el primer de gener del 1961, cinc mesos després que la píndola nord-americana arribés a les farmàcies, es va introduir l'*Anovlar* amb una dosi hormonal més adequada a l'organisme femení. El fet s'esdevenia en ple període de preparació del Concili Vaticà II (1962-65). Quan es va voler debatre el tema de la regulació de la natalitat, el Papa Pau VI va sostreure la problemàtica de l'aula conciliar i va prometre que una comissió l'estudiaria.

Fruit d'aquella comissió va ser l'encíclica *Humanae vitae* (1968). Com passa sovint, l'Església havia arribat tard perquè prohibia el que ja molts catòlics i catòliques practicaven. El text, entre moltes altres coses, diu textualment: “S’ha d’excloure absolutament com a via lícita, per a la regulació de naixements, la interrupció directa del procés generador ja iniciat, i sobretot l’avortament directament volgut i procurat, encara que sigui per raons terapèutiques. S’ha d’excloure igualment [...] l’esterilització

directa, perpètua o temporal, tant en l'home com en la dona; queda, a més, exclosa, qualsevol acció que, ja sigui en previsió de l'acte conjugal, ja sigui en la seva realització o desenvolupament de les conseqüències naturals, es proposi, com a fi o com a mitjà, fer impossible la procreació" (núm. 14).

Val a dir que, en els apartats següents de l'Encíclica, es proclamava la licitud dels mitjans terapèutics i de l'ús dels períodes infecunds (mètode Ogino) i en donava raons: "és prerrogativa de la intel·ligència humana dominar les energies de la naturalesa irracional i ordenar-les a un fi en conformitat amb el bé de l'home"; podia, doncs, ser del tot racional "recórrer al control artificial dels naixements per obtenir l'harmonia i tranquil·litat de la família i millors condicions per a l'educació dels fills ja nascuts".

Fins aquí el que vaig escriure a la meua *Carta al Papa* el 2010. Mai no ho he explicat, però l'any 1968 era a Roma, un servidor. El Papa Pau VI havia deixat l'encíclica en mans d'una darrera comissió formada per quatre moralistes. Dos d'ells eren professors a la Pontifícia Universitat Gregoriana, on estudiava el P. Marcelino Zalba (1908-2009), espanyol, i el P. Joseph Fuchs (1912-2005), alemany. Fuchs era un home obert; a classe es mostrava partidari de la paternitat responsable. Vist que, a més de Teologia, d'estranguis, feia seguir els estudis de Filosofia a la Universitat de Sant Tomàs (cosa prohibida), em deixava alguna matèria per a l'estiu. Érem el juliol del 1968. Els estudiants teníem carnet per entrar gratis al Fòrum; si em volia quedar a estudiar a les tardes al centre de Roma, hi menjava uns entrepans i així em distreia de l'ambient de la biblioteca. Estranyament, aquell migdia (dimecres, 24-VII-1968), m'hi vaig trobar el P. Fuchs. Em va demanar què hi feia allà; li vaig respondre que m'hi esbargia. "I vostè?" "També necessitava esbargir-me", em confessà. "De què?", vaig gosar preguntar-li. "Demà ho sabrà..." L'endemà el Papa publicava l'encíclica *Humanae vitae*.

Encara que el debat ètic aleshores consistí a distingir la

píndola abortiva de la píndola anovulatòria, l'encíclica va comportar la primera gran escissió massiva entre la doctrina moral de la Santa Seu i la feligresia: laics famosos, sacerdots de prestigi, moralistes experts, metges de primer ordre –per no parlar d'algunes declaracions de determinades conferències episcopals (Alemanya, Bèlgica, Canadà, França...)– no sols van palesar una opinió pública contrària al contingut de l'encíclica sinó que van elevar protestes de tota mena a la Santa Seu, sol·licitant que no entrés en detalls morbosos i deixés a la consciència dels fidels la responsabilitat sobre el control de la natalitat. Mai no s'ha volgut admetre, però el gran cisma –atemptat contra un comportament disciplinari– havia quallat.

Pitjor. Des de 1981 quan Ratzinger començà a presidir la Congregació per a la Doctrina de la fe, l'Església ha seguit amb aquella única visual sense tenir en compte el *sensum fidelium*. El Magisteri s'han repetit fins a una carregosa sacietat. Ratzinger intervingué a l'encíclica *Familiaris consortio* (1981), de Joan Pau II, que no admetia la diferència entre amor i procreació i semblava com si la dignitat dels cònjuges pervingués de la fisiologia i no de l'amor que es tenen entre ells. Fou el qui signà la discutidíssima instrucció *Donum vitae*, sobre el respecte de la vida humana naixent i la dignitat de la procreació (1987), va repetir la seva doctrina al *Catecisme de l'Església Catòlica* (1992), va fer que tot es recollís a les encícliques *Veritatis Splendor* (1993) i *Evangelium vitæ* (1995), i ja elegit Papa, va donar el vistiplau a la Instrucció *Dignitas personae* (2008) sobre algunes qüestions de bioètica, instrucció que ja fou molt poc debatuda als mitjans, perquè el cisma moral del qual he parlat abans estava del tot consumat. Amb trenta anys s'havia teixit una xarxa de cites i automencions en els documents eclesials que serà difícil de desbrossar en el futur el que deixi de ser mentalitat ratzingeriana. És a dir, el problema de la *Humanae vitae* és el ròssec que ha comportat. Sortosament la gent no sap com un home hauria d'obtenir semen per a una anàlisi

seminogràfica o una dona fer-se una inseminació homòloga perquè voreja la morbositat. Ara, l'Oficina Central d'estadística de l'Església té xifres de consum i venda de preservatius i píndoles d'arreu del món. Sortosament els actuals moralistes pensen que la postura dels fidels catòlics davant dels anovulatoris és semblant a la de la gent no creient. Altrament, el papa Francesc, a l'*Amoris letitia* (2016) optà per no esmentar els temes conflictius de l'encíclica del 68. Una bona manera d'objectar aquella encíclica.